

409. Q. I. *Quæ officia et negotia secularia Clericis prohibeantur?*

R. 1.º Clerici non debent esse ministri voluntarii Principum, nec procuratores judiciales laicorum coram iudice laico (*c. 2. h. t. Can. fin. d. 86.*) Ea tamen officia, quæ dignitati eorum annexa sunt in utilitatem Ecclesiæ, obire possunt, ut interesse comitiis etc.; uti et procurare causam miserabilium personarum, maximè coram iudice Ecclesiastico.

2.º Clerici non debent esse iudices, vel consilarii, vel assessores in iudicio sanguinis (*c. 9. h. t.*); secus fiunt irregulares, si mors aut mutilatio sequatur (*c. 5. eod.*), quia peccant contra mansuetudinem, quam præsertim in Clericis Ecclesia requirit (*Can. 29. sæpe 23. q. 8.*) Prælatus autem, cuius dignitati annexum est imperium merum, debet et licet potest citra irregularitatem causam sanguinis delegare (*c. fin. h. t. in 6.*) Et hic casus est unus ex illis, in quibus potest quis per alium, quod non potest per se ipsum.

3.º Clerici non debent esse tabelliones seu notarii publici, etiam coram iudice Ecclesiastico (*cap. 8. h. t.*), nam vile est officium notarii; et ideo prohibetur decurionibus l. 43. *C. de decur.*, et notarius dicitur *servus publicus*, *c. 2. de usur. in 6.*—Excipe causam fidei in crimine hæresis (*c. 44. §. verum de hæret. in 6.*) et Clericos minoristas, maximè pauperes: item si consuetudo habeat, ut Cancellarii Episcoporum sint Clerici, quæ consuetudo præsertim hodie est rationabilis.

4.º Clerici et Religiosi absolute non debent exercere chirurgiam et medicinam, etiam sine incisione et adustione; cum tale exercitium tanquam seculare generaliter prohibeatur Clericis (*c. 4. h. t.*) Si verò artes istas exercent cum incisione aut adustione, fiunt irregulares, dummodò mors aut mutilatio sequatur (*c. 9. h. t. et c. 19. de homicidio.*)—Nec obstat *cap. 7. de ætate*; quia Canonicus iste non curavit cum incisione aut adustione: et adhuc hodie, si Clericus vel Religiosus peritus sit, ex causa pietatis curare potest personam miserabilem; attamen sine incisione, vel adustione: secus morte aut mutilatione secuta, non excusatur ab irregularitate.

5.º Minoristæ volentes in Clericatu permanere, et Regulares laici, extra casum urgentissimæ necessitatis publicæ, non debent contra hostes pugnare sub pœna excommunicationis (*Can. 3. eos. qui 20. q. 3. Can. 4. et seqq. 23. q. 8.*; nec præesse ruptuariis, qui machinis bellicis muros rumpunt, vel ballistrariis aut sagittariis (*c. 9. h. t.*), quia actiones istæ dedecent milites Christi. Potest tamen sacerdos esse capellanus bellicus et in bello justo milites animare ad fortiter pugnandum; dummodò determinate ad occisionem hostium eos non incitet (*c. 9. et seqq. 23. q. 8. et c. 5. de pœnis.*)

6.º Religiosi sub pœna excommunicationis non debent extra claustrum in scholis publicis audire leges, seu jus civile et physicam seu medicinam (*c. 3. h. t.*), nisi intra spatium duorum mensium redeant. Item Archidiaconi, Decani, Plebani, dignitatem aut personatum habentes, et Presbyteri quicumque sub eadem pœna prohibentur prædicta audire (*c. fin. h. t.*), quæ dispositio utpote pœnalis, non extenditur ad seculares Diaconos, sub-

diaconos et minoristas nullam dignitatem aut personatum obtinentes (*c. 4. h. t. in 6.*), et probabilius neque ad eos Clericos aut monachos, qui publice docent has scientias, præsertim jus civile. Ratio prohibitionis est, ne monachi rursùm negotiis mundanis involvantur, et ne studium Sac. Theologiæ negligatur. Hodie ex privilegiis aut consuetudine Clericis et religiosis cum licentia Prælatorum licitum est audire jus civile in scholis publicis, et multo magis intra claustrum: quia ut hic practicatur, non audiuntur leges, ut Clerici causas forenses in tribunali laico tractent, sed ut melius intelligant Sac. Canones et Theologiam moralem, magisque idonei fiant ad exercenda iudicia Ecclesiastica. Pro Religiosis in *c. 2. h. t. in 6.* est specialis dispositio, quod latam excommunicationem incurrant ipso facto, si in scholis aut alibi habitum temerè dimittant, vel si sine licentia Prælati accedant extra claustrum ad quæcumque studia litterarum; quam excommunicationem pariter incurrunt magistri, qui tales *Religiosos habitu suo dimisso Leges vel Physicam audientes scienter docere, aut in scholis suis præsumserint retinere.*

410. Q. II. *Quæ negotiatio Clericis et monachis sit interdicta?*

Ante resp. nota, negotiationem hic accipi amplè pro omni commercio in emendo et vendendo consistente, sive ematur et vendatur ipsa proprietas rerum, sicut in contractibus strictè commutativis, ut in venditionibus et permutationibus; sive tantùm fructus et usus rei, sicut in contractibus successivis, ut emphyteusi, locatione, usufructu etc. Est autem negotiatio triplex: *Oeconomica*, qua quis res sibi superfluas vendit, et emit alias necessarias vel utiles ad sui suæque familiæ sustentationem. *Politica*, qua idem fit ad civitatis necessitatem. *Lucrativa*, qua quis lucrandi causa res aliquas emit, ut eas carius vendat, vel per *mercaturam* vendendo carius easdem res non immutatas, vel per *artificium*, seu artem et industriam res in aliam formam mutando, et carius vendendo; ut si facias ex ferro gladium, ex uvis vinum.

R. 1.º Negotiatio politica, qua emuntur necessaria exercitui et civitati, prohibita est Clericis: nam hi per *c. 5. h. t. et Can. 3. d. 88.* arcentur à gubernationibus et officiis laicalibus, nisi urgentissima causa necessitatis et pietatis aliud suaderet: ut si tempore famis Clericus annonam pro pauperibus procuraret.

2.º Negotiatio propriè lucrativa severè prohibetur Clericis sub pœna excommunicationis (*Can. 2. 9. 10. dist. 88. c. fin. de vita et honest. Cler. c. 6. h. t., Trid. S. 22. c. 1. de ref.*) Ex qua pœna colligitur, Clericum ita negotiantem peccare mortaliter, nisi parvitas materiæ excuset, ut si id una vel altera vice faciat, cum unus vel alter actus non faciat negotiatorem; vel nisi excuset casus necessitatis, ut si Clericus non habeat unde vivat, neque alio labore et artificio possit sibi necessaria quærere, quia necessitas non habet legem. Sæpè etiam à mortali excusatur consuetudo locorum permittens Clericis certa commercia, modò hæc per substitutos exercentur et spiritualibus officiis non obsint.—Porro specialius loquendo prohibetur Clericis:—I. Emere merces cum intentione, ut eas non immutatas carius vendant, v. g. frumentum, vinum, ferrum, pannum, equos etc.—II. Emere

merces cum intentione, ut eas immutatas carius divendant, ut frumentum pro farina et pane, uvas pro vino, animalia et pabulum, ut ea saginata majoris distrahantur, conducere prædia et animalia, ut fructus inde collecti cum lucro vendantur etc. (c. 6. h. t.)

3.º Negotiatio œconomica permissa est Clericis et monachis: nam *cit.* c. 6. h. t. prohibetur negotiatio lucri causa, qualis utique non est œconomica, sed hæc, spiritualibus exercitiis attemperata, necessaria est ad sustentationem Clericorum, ne hi cum damno suo res proprias abjicere cogantur.—Unde Clerici et monachi licite possunt:—I. Frumentum ex agris suis collectum, vinum ex vineis suis, aliosque fructus divendere.—II. Animalia suo pabulo saginare ad carius vendendum.—III. Si habeant bona et prædia, quibus annexum est jus potillandi, possunt vinum, cervisiam, crematum et similia per substitutos divendere etc.—IV. Si ad usum suum aliqua emerunt et eis non indigent, mutata intentione possunt ea distrahere, sive immutata, sive non immutata (S. D. 2. 2. q. 77. ar. 3), adeoque etiam licet eis pro sua necessitate prædia et hortos conducere, et quod superest de fructibus, vendere etc. Quorum omnium ratio est, quia res istæ non emuntur cum intentione lucrandi, quod Sac. C. anones requirunt ad negotiationem Clericis et monachis prohibitam.—V. Pharmacia, quæ monachi pro se principaliter et pro suis necessitatibus conficiunt, superflua licite vendunt, ut ex pretio redacto officina pharmaceutica conservari possit, maxime in illis locis, ubi talis officina non habetur: ita S. Congr. Regg. in *Neapol.* 26. Maji 1602., in *una Dominicanarum* 11. Octob. 1647., quibus declarationibus, teste Pignatell., id permittitur regularibus viris et monialibus. Oppositum tamen tenent Monacel. Mattheuc. et alii ex decreto S. Congr. Conc. 1637. Sed forsitan decretum istud conciliandum est cum dictis declarationibus, et tunc locum habet, dum officinæ pharmaceuticæ lucri causa eriguntur.

411. Q. III. *Quæ sint pœnæ Clericorum negotiantium?*

R. 1.º Excommunicatio sententiæ ferendæ (c. 6. h. t.)—2.º Potest Prælati tales clericos suspendere de officio, imò et deponere à gradu et ordine clericali (*Can. 1. Clerici 14. q. 3. c. 4. h. t.*), ubi dicuntur religiosi districtius in hoc puncto puniendi.—3.º Privantur immunitate à vectigalibus (*Clem. 1. de vita. et honest. Cler.*), saltem post trinam admonitionem (*c. fin. eod.*) 4.º Bona ex negotiatione quæsitæ cedunt tanquam spolia Camere Apostolicæ, puta post sententiæ judicis (Constit. S. Pii V. incip. *Decens* 1560. nonis Novemb.) Quibus pœnis tenentur Clerici, etiam minoristæ non beneficiati, Regulares utriusque sexus, etiam ejecti, cum omnes isti sint personæ Ecclesiasticæ, quibus negotiatio, tanquam indecens, et avaritiæ fomes, et manifesta spiritualium exercitiorum ruina prohibetur. Excusantur autem ab his pœnis Clerici negotiationem exercentes, non personaliter per se, sed per substitutum; ut colligitur ex *cit. Clem. 1. de V. et H. C.*, quamvis Episcopus, maxime ex causa scandali sub pœna gravi prohibere possit Clericis negotiationes per substitutum.

SUMMARIA

CAPITULORUM IN DECRETALIUM TERTIO LIBRO

CONTENTORUM.

UTILIBUS NOTIS INSPERSA.

Ex quibus non modo quam plurimum Decretalium conciliationes, sed etiam earundem correctiones et respectivæ ampliaciones, tum a posterioribus Decretalibus, tum a sacro Concilio Tridentino et Apostolicis Constitutionibus factæ, sub signo * innotescunt.

TIT. I.—DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

- Cap. 1. *Ut laici.*—Cum celebratur, divisus esse debet Clerus à populo:
 2. *Clerici.*—Clerici arma portantes, et usurarii excommunicentur.
 3. *Ut quisque.*—Presbyter habens populum, debet habere Clericum, qui secum cantet, et in aliis hic expressis eum juvet.
 4. *Si quis.*—Si quis ex Clericis comam relaxaverit, anathema sit.—
 * Hæc pœna est ferendæ sententiæ, ut Gloss Verb. *Anathema.* **
 5. *Clericus.*—Clericus neque comam nutriat, neque barbam.
 6. *Clericus.*—Clericus non in sacris, nec professus, potest uxorem ducere, sed iterum tondebitur, si vult gaudere privilegio clericali, vel dispensativè tenere beneficium.
 7. *Clericus.*—Clericus debet tonsuram deferre, et si non vult, potest invitus à suo Superiore tonderi.
 8. *Monasteria.*—Frequentans Monasteria Monialium, et monitus non desistens, si Clericus est deponitur; si laicus excommunicatur.
 9. *Quoniam.*—Episcopus potest statuere in Ecclesia certum numerum Clericorum secundum ipsius facultates, qui vivant in communi; et contradictores ad hoc compellere; et istos in communi viventes potest absolvere ab excommunicatione incursa propter injectionem manuum in socium.—
 * Intellige, si percussio sit levis cap. *Pervenit* 17 de Sent. Excom.; si sit enormis et occulta, vide Trid. sess. 24. cap. 6. de ref.; si sit publica, et

1 Ex Conc. Mogunt.
 2 Ex Conc. Pictav.
 3 Ex Conc. Nanneten.
 4 Greg. II. in Synod. Rom.
 5 Ex Conc. Cartag.

6 Ex Conc. Triaur.
 7 Alex. III. Cantuar. Archiep.
 8 Idem in Conc. Later.
 9 Greg. VIII.